

PYHÄ EKUMEEININEN
VATIKAANIN II
KIRKOLLISKOKOUS

Toinen osa

JULISTUKSET JA DEKREETIT

Alunperin nämä asiakirjat ovat ilmestyneet
Acta Apostolicae Sedis -sarjassa:

Gravissimum educationis: Vol. LVIII, 1966, n:o 10

Nostra aetate: Vol. LVIII, 1966, n:o 10

Dignitatis humanae: Vol. LVIII, 1966, n:o 14

Ad gentes: Vol. LVIII, 1966, n:o 14

Presbyterorum ordinis: Vol. LVIII, 1966, n:o 14

Apostolicam actuositatem: Vol. LVIII, 1966, n:o 12

Optatam totius: Vol. LVIII, 1966, n:o 10

Perfectae caritatis: Vol. LVIII, 1966, n:o 10

Christus Dominus: Vol. LVIII, 1966, n:o 10

Unitatis redintegratio: Vol. LVII, 1965, n:o 1

Orientalium ecclesiarum: Vol. LVII, 1965, n:o 1

Inter mirifica: Vol. LVI, 1964, n:o 3

*Rakenneluettelossa mainitut otsikot ovat asiakirjaa valmistelleen
komission laatimat, mutta eivät kuulu lopulliseen tekstiin. Ne on otettu
mukaan asiakirjan ymmärtämisen helpottamiseksi.*

Pyhä ekumeeninen

Vatikaanin II kirkolliskokous

Toinen osa: **Julistukset ja dekreetit**

Suomenkielinen laitos:

Copyright © 2013 Katolinen tiedotuskeskus, Pyhän Henrikin aukio
1 B, 00140 Helsinki. Sähköposti: info@katolinen.fi. Kannen kuva:
SIR.

Tämä teos sisältää tarkistetut laitokset aiemmin yksittäin
julkaistuista asiakirjoista sekä kolme ennen julkaisematonta
suomennosta. Ensimmäinen painos.

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2013.

ISBN-13: 978-952-9627-84-4.

**Piispa Paavali
Jumalan palvelijain palvelija
yhdessä pyhän kirkolliskokouksen isien kanssa
asian ainaiseksi muistamiseksi**

Dekreetti

CHRISTUS DOMINUS

piispojen paimentehtävästä Kirkossa

DEKREETIN RAKENNE

JOHDANTO

- 1.
2. Paavi ja piispat tekevät pysyväksi Kristuksen työn
- 3.

ENSIMMÄINEN LUKU: PIISPOISTA HEIDÄN SUHTEESSAAN YLEISMAAILMALLISEEN KIRKKOON

I Vastuusta, joka piispoilla on yleismaailmallisesta Kirkosta

4. Piispainkollegion valta
5. Piispainsynodi
6. Piispojen osallisuus koko Kirkon huolenpitoon
7. Rakkaus vainottuja piispoja kohtaan

II Piispat ja apostolinen istuin

8. Piispojen valta omissa hiippakunnissaan
9. Rooman kuurian virastot
10. Rooman virastojen jäsenet

TOINEN LUKU: PIISPOJEN SUHTEESTA OSAKIRKKOIHIN ELI HIIPPAKUNTIIN

I Hiippakuntapiispoista

11. Hiippakunnan käsite ja piispan tehtävät
12. Opetustehtävä
13. Kristillisen opin opettaminen tänään
14. Katekeettinen opetus

15. Pyhittämistehtävä
16. Paimentehtävä
17. Apostolaatin eri muodot
18. Erityinen huomio tietyille uskovien ryhmille
19. Piispojen vapaus suhteessa siviiliviranomaisiin
20. Piispannimitysten vapaus
21. Piispanvirasta eroaminen

II Hiippakuntien rajaamisesta

22. Hiippakuntarajojen tarkistaminen
23. Tarkistamisessa noudatettavia sääntöjä
24. Piispainkokousten kuuleminen

III Hiippakuntapiispan pastoraaliseen työhön osallistuvista työtovereista

I KOADJUUTORIPIISPAT JA APULAIPIISPAT

- 25.
26. Apulaispiispojen ja koadjuutoripiispojen valtuudet

II HIIPPAKUNNAN KUURIA JA NEUVOSTOT

27.

III HIIPPAKUNNAN PAPISTO

28.

29. Papit, joille on uskottu seurakuntatasoa laajempia tehtäviä
30. Kirkkoherrat
31. Kirkkoherrojen nimittäminen, siirtäminen ja eroaminen
32. Seurakuntien perustaminen ja lakkauttaminen

IV SÄÄNTÖKUNTALAISET

33. Sääntökuntalaiset ja apostolaatti
34. Sääntökuntalaiset piispan työtovereina apostolaatissa
35. Sääntökuntalaisten apostolaatin periaatteita hiippakunnassa

KOLMAS LUKU: PIISPOJEN YHTEISTYÖSTÄ USEAMPIEN HIIPPAKUNTIEN HYVÄKSI

I Synodeista, konsiileista ja erityisesti piispainkokouksista

36. Synodeista, konsiileista ja piispainkokouksista
37. Piispainkokousten tärkeys

38. Piispainkokousten määritelmä, rakenne, päätösvalta ja yhteistyö

II Kirkkoprovinttien rajojen määrittäminen ja kirkollisten alueiden perustaminen

39. Alueiden uudelleen määrittämisen periaatteista
40. Seurattavia säädöksiä
41. Piispainkokousten näkemysten kuuleminen

III Piispoista, jotka hoitavat hiippakuntarajat ylittäviä tehtäviä

42. Piispojen yhteistyö
43. Varuskuntien vikaari

YLEINEN MÄÄRÄYS

- 44.

JOHDANTO

1. Kristus Herra, elävän Jumalan Poika, tuli pelastamaan kansansa synneistä [1] ja pyhittämään kaikki ihmiset. Ja niin kuin hän itse on Isän lähettäjä, niin hän samoin lähetti apostolinsa [2], jotka hän pyhitti antamalla heille Pyhän Hengen, jotta he puolestaan kirkastaisivat Isää täällä maan päällä ja pelastaisivat ihmisiä "Kristuksen ruumiin rakentamiseksi" (Ef. 4:12), joka on Kirkko.

2. Tässä Kristuksen kirkossa Rooman piispa on Pietarin seuraaja, hänen, jonka paimennettaviksi Kristus uskoi lampaansa ja karitsansa, ja siksi Rooman piispalla on jumalallisen säätämysten nojalla korkein, täysi, välitön ja yleismaailmallinen sielunhoidollinen valta. Koska hän kaikkien uskovien paimenena on saanut tehtäväkseen pitää huolta sekä koko universaalisen kirkon yhteisestä hyvästä että myös yksityisten kirkkojen hyvästä, hänellä on kaikkia kirkkoja koskeva ylin valta.

Piispat puolestaan ovat hekin Pyhän Hengen apostolien paikalle ja heidän seuraajikseen asettamia sielunpaimenia [3]. Yhdessä ylipaimenen kanssa ja hänen auktoriteettinsa alaisina heidät on lähetetty tekemään pysyväksi Kristuksen, iankaikkisen Paimenen, työ (4). Kristus antoi apostoleille ja heidän seuraajilleen käskyn ja vallan opettaa kaikkia kansoja, pyhittää ihmisiä totuudessa ja olla heidän paimeniaan. Näin siis piispoista on heille annettun Pyhän Hengen kautta tullut tosia ja autenttisia uskon opettajia, ylipappeja ja paimenia [5].

3. Tätä piispallista tehtäväänsä, jonka he ovat saaneet piispanvihkimyksensä kautta [6] ja johon sisältyy huoli kaikista kirkkoista, piispat täyttävät yhteydessä paaviin ja hänen auktoriteettinsa alaisina; ja yhdessä muodostaen kollegion eli järjestyneen yhteisön he hoitavat koko yleismaailmalliseen Jumalan Kirkkoon kohdistuvaa opetus- ja paimenvirkaa.

Yksittäiset piispat täyttävät tätä tehtäväänsä hoitaessaan jokainen Herran lauman sitä osaa, joka on osoitettu kullekin heistä, kukin kantaen huolta hänelle uskotusta osakirkosta. Joskus he täyttävät sitä myös toisten piispojen kanssa huolehtiessaan yhdessä joidenkin kirkkojen yhteisistä tarpeista.

Siksi tämä pyhä synodi ottaen huomioon ihmisyyhteisön tilanteet, jotka näinä aikoina ovat saamassa uusia muotoja [7], haluaa tarkemmin määritellä piispojen paimentehtävän ja säätää seuraavat asiat.

ENSIMMÄINEN LUKU

PIISPOISTA HEIDÄN SUHTEESSAAN YLEISMAAILMALLISEEN KIRKKOON

I Vastuusta, joka piispoilla on yleismaailmallisesta Kirkosta

4. Sakramentaalisen vihkimyksen ja hierarkkisen yhteyden kautta kollegion päähän ja jäseniin piispoista tulee piispakunnan jäseniä [1]. "Piispainkollegiolla, joka sekä opetus- että paimenvirassaan on apostolikorkeuden seuraaja — tai jossa pikemminkin itse apostolinen yhteisö pysyvästi jatkuu — on yhdessä päänsä, Rooman paavin, kanssa mutta ei koskaan ilman tätä päätä, ylin ja täysi valta koko Kirkossa. Tätä valtaa se ei kuitenkaan voi käyttää ilman Rooman piispan myöntymystä." [2]

Tätä valtaa piispat "käyttävät juhlallisesti ekumeenisessa kirkolliskokouksessa" [3]. Niinpä tämä pyhä kirkolliskokous säättää, että kaikilla piispoilla, jotka ovat piispainkollegion jäseniä, on oikeus osallistua ekumeeniseen kirkolliskokoukseen.

"Samaa kollegiaalista valtaa piispat voivat käyttää yhdessä paavin kanssa, milloin he ovat hajaantuneet yli maanpiirin, siten, että kollegion pää kutsuu heidät yhteiseen toimintaan tai ainakin vahvistaa hajallaan olevien piispojen yhteisen toiminnan tai sen vapaaehtoisesti hyväksyy, jotta siitä todella tulee kollegiaalista." [4]

5. Piispat, jotka eri puolilta maailmaa on valittu tavalla, jonka Rooman paavi on säätänyt tai tulee säätämään, antavat Kirkon ylipaimenelle tehokasta apua erityisesti neuvostossa, jota virallisesti kutsutaan piispainsynodiksi [5]. Se toimii koko katolisen episkopaatin edustajana ja samalla osoittaa, että kaikki hierarkkiseen yhteyteen kuuluvat piispat kantavat huolta koko Kirkosta [6].

6. Piispojen tulee apostolien laillisina seuraajina ja piispainkollegion jäsenenä tietää olevansa kiinteästi toisiinsa liitettyjä ja heidän tulee toiminnassaan osoittaa kantavansa huolta kaikista kirkkoista. Sillä jokainen heistä on Jumalan säädöksen ja käskyn nojalla yhdessä toisten piispojen kanssa vastuussa Kirkon apostolisesta tehtävästä [7]. Kantakoot he erityistä huolta niistä maanpiirin osista, joissa Jumalan sana ei vielä ole saarnattu tai joissa pappien vähäisen lukumäärän takia uskovat ovat vaarassa irtautua kristillisen elämän käskyistä tai vieläpä vaarassa kadottaa uskonsa.

Siksi piispojen tuleekin kaikin voimin pyrkiä siihen, että kristityt innokkaasti tukisivat ja edistäisivät evankeliumin julistamista ja apostolaattia. Piispat huolehtikoot myös, että lähetysalueita ja papiston puutteesta kärsiviä seutuja varten koulutetaan sekä pappeja että heidän avustajikseen sääntökuntalaisia ja maallikoita.

Pyrkikööt he myös mahdollisuuksiensa mukaan siihen, että jotkut heidän papeistaan lähtisivät mainittujen alueiden lähetyskentille tai hiippakuntiin toimiakseen siellä papillisessa palvelutehtävässä joko pysyvästi tai ainakin jonkin määrätyn ajan.

Piispat pitäkööt lisäksi mielessään, että kirkon varojen käytön kohdalla heidän ei pidä ajatella vain oman hiippakuntansa tarpeita vaan myös muita osakirkkoja, sillä nekin ovat Kristuksen yhden Kirkon osia. Heidän tulee myös pyrkiä avustamaan voimiensa mukaan niitä hiippakuntia ja seutuja, jotka kärsivät suurista onnettomuuksista.

7. Sulkekoot he aivan erityisesti veljellisen rakkautensa piiriin ne piispat, joita Kristuksen nimen tähden panetellaan ja vainotaan, pidetään vankeudessa tai estetään hoitamasta virkaansa, ja pyrkikööt kaikin tavoin siihen, että näiden kärsimykset tulisivat lievitetyiksi heidän veljiensä rukousten ja tekojen kautta.

II Piispat ja apostolinen istuin

8.a) Piispoille apostolien seuraajina jo itsestään kuuluu heille uskotuissa hiippakunnissa kaikki se virkaan perustuva varsinainen, oma ja välitön valta, joka on tarpeen heidän paimentehtävänsä täyttämiseksi. Kuitenkin niin, että säilyy koskemattomana se valta, joka Rooman paavilla on virkaansa perustuen ja jonka nojalla hän voi varata itselleen tai jollekin toiselle auktoriteetille ratkaisuvallan joissakin tapauksissa.

8.b) Kukin hiippakuntapiispa voi antaa niille uskoville, jotka laillisesti ovat hänen paimenvaltansa alaisia, erivapauden Kirkon yleisestä laista erityisissä tapauksissa joka kerran, kun piispa katsoo sen olevan heille hengelliseksi hyödyksi, paitsi tapauksissa, jotka ylin kirkollinen auktoriteetti on erityisesti varannut itselleen.

9. Harjoittaessaan korkeinta, täyttä ja välitöntä valtaansa universaaliseen Kirkkoon nähden Rooman piispa käyttää apunaan Rooman kuurian eri virastoja, jotka hänen nimissään ja hänen auktoriteetillaan täyttävät tehtävänsä kirkkojen hyväksi ja pyhien paimenten palveluksessa.

Pyhän kirkolliskokouksen isät toivovat kuitenkin, että nämä virastot, jotka antavat arvokasta apua Rooman piispalle ja Kirkon paimenille, järjestetään uudelleen, niin että ne vastaavat paremmin nykyisen ajan, eri alueiden ja riitusten tarpeita. Näiden järjestelyjen tulee kohdistua mainittujen virastojen lukumäärään, nimiin, toimivaltaan, toimintaperiaatteisiin ja tehtävien keskinäiseen koordi-

nointiin [8]. Lisäksi he toivovat, että Rooman piispan le-
gaattien virka-asema määriteltäisiin tarkemmin, ottaen
huomioon piispojen oma paimentehtävä.

10. Ja koska näiden virastojen tarkoituksena on pal-
vella yleismaailmallisen Kirkon hyvää, on toivottavaa,
että niiden varsinaiset jäsenet, virkamiehet ja neuvonan-
tajat, samoin kuin myös Rooman paavin legaatit, valitaan
mahdollisuuksien mukaan Kirkon eri alueilta, niin että ka-
tolisen Kirkon keskushallinnossa ja sen elimissä tulee nä-
kyviin Kirkon universaalinen luonne.

On lisäksi toivottavaa, että virastojen varsinaisten jä-
senten joukkoon otetaan myös muutamia piispoja, etenkin
hiippakuntapiispoja, jotka siten voivat yksityiskohtaisem-
min välittää paaville kaikkien kirkkojen ajatuksia, toiveita
ja tarpeita.

Lopuksi kirkolliskokouksen isien käsityksen mukaan
on erittäin hyödyllistä, että mainitut virastot kuulevat en-
tistä enemmän hyveiltään, tiedoiltaan ja kokemukseltaan
erinomaisia maallikoita, jotta hekin voisivat tuoda oman
panoksensa Kirkon asioiden hoitoon.

TOINEN LUKU

PIISPOJEN SUHTEESTA OSAKIRKKOIHIN ELI HIIPPAKUNTIIN

I Hiippakuntapiispoista

11. Hiippakunta on Jumalan kansan osa, joka on uskottu piispan ja hänen kanssaan yhteistyössä olevan papiston paimennettavaksi, niin että se paimeneensa liittyen ja hänen Pyhässä Hengessä evankeliumin ja eukaristian kautta yhteen kokoamaan muodostaa osakirkon, jossa on läsnä ja toimii yksi, pyhä, katolinen ja apostolinen Kristuksen Kirkko.

Jokainen piispa, jonka hoitoon on uskottu jokin osakirkko, toimii paavin auktoriteetin alaisena, laumansa omana, varsinaisena ja välittömänä paimenena. Hän paimentaa lampaitaan itsensä Herran nimessä ja harjoittaa niihin nähden opetus-, pyhittämis- ja johtamistehtävää. Piispat puolestaan tunnustakoot ne oikeudet, jotka laillisesti kuuluvat patriarkoille tai muille hierarkkisille auktoriteeteille [1].

Apostolista tehtävänsä piispat pyrkikööt täyttämään Kristuksen todistajina kaikkien ihmisten edessä, ei ainoastaan huolehtimalla niistä, jotka jo seuraavat ylimmäistä Paimenta, vaan myös omistautuen koko sielullaan niillekin, jotka jollakin tavalla ovat etääntyneet totuuden ties-tä tai ovat vielä vailla Kristuksen evankeliumin ja pelastavan laupeuden tuntemista, ja pyrkikööt siihen, että lopulta

kaikki vaeltavat ”kaikkinaisessa hyvydessä, vanhurskautensa ja totuudessa” (vrt. Ef. 5: 9).

12. Opetustehtäväänsä täyttäessään piispat saarnatkoot ihmisille Kristuksen evankeliumia, sillä tämä saarnatehtävä on eräs heidän tärkeimpiä velvollisuuksiaan [2]. Hengen voimassa he kutsukoot ihmisiä uskoon tai vahvistakoot heitä elävässä uskossa. Julistakoot he ihmisille Kristuksen koko salaisuutta, nimittäin niitä totuuksia, joista tietämättömänä oleminen on tietämättömyyttä Kristuksesta, ja opettakoot he sitä Jumalan ilmoittamaa tietä, joka on annettu ihmisille Jumalan kirkastamiseksi ja iankaikkisen autuuden saavuttamiseksi [3].

Osoittakoot he lisäksi, että Luojan suunnitelman mukaisesti myös maalliset ja inhimilliset asiat voivat olla yhteydessä ihmisen pelastukseen ja siksi myös huomattavasti edistää Kristuksen ruumiin rakentumista.

Opettakoot he myös, miten kallisarvoisia Kirkon opin mukaan ovat sellaiset asiat kuin ihmispersoona, sen vapaus ja ruumiillinen elämä; perhe ja sen ykseys ja pysyvyys; lasten saaminen ja kasvattaminen; yhteiskunnallinen elämä lakeineen ja ammatteineen; työ ja vapaa-aika; taiteet ja teknilliset saavutukset; köyhyys ja yltäkylläisyys. Osoittakoot he myös ne periaatteet, joiden avulla tulee ratkaista aineellisten hyödykkeiden omistamiseen, lisäämiseen ja oikeaan jakamiseen, sotaan ja rauhaan ja kaikkien kansojen veljelliseen kanssakäymiseen liittyvät mitä vakavimmat ongelmat [4].

13. Esittäkööt he kristillistä oppia tavalla, joka ottaa huomioon heidän oman aikansa tarpeet ja antaa vastauksen niihin vaikeuksiin ja kysymyksiin, jotka eniten painavat ja ahdistavat ihmistä. Heidän tulee myös puolustaa tätä oppia ja opettaa uskoviaan sitä puolustamaan ja levittämään. Tulkoon tässä opin jakamisessa näkyviin Kirkon äidillinen huolenpito kaikista ihmisistä, niin uskovis-

ta kuin ei-uskovista, ja pitääkööt paimenet aivan erityistä huolta köyhistä ja vähäisimmistä, joita evankelioimaan Herra on heidät lähettänyt.

Koska Kirkon tulee päästä dialogiin sen yhteiskunnan kanssa, jossa se elää [5], erityisesti piispojen tehtävänä on lähestyä ihmisiä sekä etsiä ja edistää tällaista dialogia. Tätä pelastuksen dialogia tulee käydä selkeästi, nöyrästi ja lempeästi, niin että siinä aina liittyvät toisiinsa totuus ja rakkaus, äly ja hyvä tahto. Lisäksi siinä tulee viisauteen liittyä sitä luottamusta, joka ystävyyttä edistävänä jo luonnostaan lähentää ihmismieliä toisiinsa [6].

Pyrkikööt piispat kristillisen opin julistamisessa käyttämään nykyisin tarjolla olevia keinoja. Niitä ovat ennen kaikkea saarnaaminen ja katekeettinen opetus, joilla aina on ensimmäinen sija, mutta myös kristinopin esittäminen kouluissa, akatemoissa, konferensseissa ja erilaisissa kokouksissa, sen levittäminen antamalla julkisia lausuntoja tiettyjen tapahtumien yhteydessä käyttämällä painettua sanaa ja muita Kristuksen evankeliumin julistamiseen sopivia joukkotiedotusvälineitä [7].

14. Piispojen tulee myös valvoa, että katekeettista opetusta, jonka päämääränä on opin antaman valon kautta tehdä ihmisten usko tietoiseksi ja toimivaksi, annetaan huolellisesti lapsille, nuorille ja myös aikuisille. Tässä opetuksessa tulee noudattaa sellaista asioiden käsittelyjärjestystä ja metodeja, jotka ovat sopuisuudessa ei ainoastaan opetettavan aineksen vaan myös kuulijoiden luonteen, kykyjen, iän ja elämänolosuhteiden kanssa. Opetuksen tulee nojautua pyhään Raamattuun, traditioon, liturgiaan sekä opetusvirkaan ja yleensä Kirkon elämään.

Piispat pitääkööt huolta myös siitä, että katekeetat valmistetaan tehtävänsä asianmukaisesti, niin että he tuntevat tarkoin Kirkon opin ja ovat myös teoreettisesti ja käytännöllisesti perehtyneet psykologiaan ja kasvatustieteiden eri alueisiin. Huolehtikoot he myös, että aikuiska-

tekumeenien opetus otetaan uudelleen käyttöön tai että se uudistetaan olosuhteita paremmin vastaavaksi.

15. Harjoittaessaan pyhittämistehtäväänsä piispat muistakoot, että heidät on otettu ihmisten joukosta ja asetettu ihmisten puolesta toimittamaan sitä, mikä Jumalalle kuuluu, uhraamaan lahjoja ja uhreja syntien edestä (vrt. Hepr. 5:1). Piispoilla on viran sakramentin täyteys ja heistä ovat riippuvaisia valtaansa harjoittaessaan papit, jotka piispojen säädylle annettuina työtovereina on vihitty todellisiksi uuden liiton papeiksi, ja toisaalta diakonit, jotka palvelutehtävään vihittyinä ja yhteydessä piispaan ja hänen papistoonsa palvelevat Jumalan kansaa.

Näin siis piispat itse ovat Jumalan salaisuuksien ensisijaisia hoitajia, samoin kuin kukin heistä hänelle uskotussa kirkossa on sen koko liturgisen elämän johtaja, edistäjä ja varjelija [8].

Pyrkikööt he herkeämättä siihen, että uskovat tuntevat syvemmin pääsiäissalaisuuden ja elävät sen eukaristi-an kautta, jotta heistä tulee yksi kiinteästi yhteen liittynyt ruumis Kristuksen rakkauden ykseydessä [9].

Ponnistelkoot piispat ”rukouksessa ja sanan palveluksessa pysyen” (vrt. Ap.t. 6: 4), että kaikki heidän hoitoonsa uskotut olisivat yksimielisiä rukouksessa [10], kasvaisivat sakramenttien vastaanottamisen kautta armossa sekä todistaisivat uskollisesti Herrasta.

Koska piispat ovat myös johdattajia täydellisyyteen, pyrkikööt he edistämään papistonsa, sääntökuntalaisten ja maallikoiden pyhyttä kunkin erityisen kutsumuksen mukaisesti [11] muistaen kuitenkin, että heidän itsensä kuuluu antaa pyhyden esimerkki rakkaudessa, nöyryydessä ja elämän yksinkertaisuudessa. Näin tehden he pyhittävät hoitoonsa uskottuja kirkkoja, jotta niissä tulisi näkyviin Kristuksen yleismaailmallisen Kirkon koko merkitys. Ennen muuta edistäkööt he pappis- ja sääntökuntakutsuja ja huolehtikoot erityisesti lähetyskutsuista.

16. Täyttäessään isän ja paimenen tehtävänsä piispat olkoot omiensa keskellä niin kuin ne, jotka palvelevat [12]. Olkoot he hyviä paimenia, niin että he tuntevat lampaansa ja heidän lampaansa tuntevat heidät. Olkoot he myös todellisia isiä, jotka osoittavat esimerkillistä rakkautta ja huolenpitoa kaikkia ihmisiä kohtaan ja joiden Jumalalta saatuun auktoriteettiin kaikki mielihyvin alistuvat. Pyrkikööt he kokoamaan ja muovaamaan koko laumansa niin, että kaikki tietoisina omista tehtävistään elävät ja toimivat rakkauden yhteydessä.

Voidakseen tehokkaasti toteuttaa kaikkea edellä sanottua piispat "kaikkiin hyviin tekoihin valmiina" (2. Tim. 2:21) ja "kärkien kaikki valittujen tähden" (2. Tim. 2:10) järjestäkööt oman elämänsä niin, että se vastaa aikojen tarpeita.

Osoittakoot piispat erityistä rakkautta pappeja kohtaan, jotka osallistuvat heidän tehtäviinsä ja huolenpitoonsa ja pyrkivät ahkerasti päivittäisessä elämässään niitä täyttämään. Kohdelkoot piispat heitä poikinaan ja ystävinään [13] ja olkoot aina valmiit kuulemaan heitä sekä säilyttämään heihin luottamukselliset suhteet, ja pyrkikööt näin edistämään koko hiippakunnan kaikkea pastoraalista työtä.

Huolehtikoot piispat pappien hengellisistä, henkisistä ja aineellisista olosuhteista niin, että nämä jaksaisivat elää pyhästi ja hurskaasti ja kykenisivät täyttämään palvelutehtävänsä uskollisesti ja hedelmällisesti.

Tukekoot piispat laitoksia ja järjestäkööt erityisiä kursseja, joihin papit voivat silloin tällöin kokoontua joko elämänsä uudistumiseen tähtääviin pitempiaikaisiin hengellisiin harjoituksiin tai perehtyäkseen syvällisemmin kirkollisiin oppiaineisiin, erityisesti pyhään Raamattuun ja teologiaan, tärkeisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin sekä uusiin pastoraalisiin menetelmiin. Suhtautukoot piispat laupiaasti ja auttaen niihin pappeihin, jotka ovat joutuneet mihin tahansa vaaroihin tai jollakin tavoin langenneet.

Voidakseen pitää huolta uskovien hyvinvoinnista kunkin elämäntilanteeseen soveltuvalla tavalla, piispojen tulee pyrkiä tuntemaan heidän yhteiskunnallisia olosuhteitaan ja tarpeitaan. Käyttäkööt he tässä apunaan asianmukaisia, erityisesti yhteiskuntatieteitten tarjoamia keinoja. Huolehtikoot he ikään, asemaan tai kansallisuuteen katsomatta kaikista, niin syntyperäisistä kuin maahanmuuttajista ja vieraista. Täyttäessään tätä pastoraalista tehtäväänsä piispojen tulee jättää uskoille se osuus Kirkon asioiden hoidosta, joka heille soveltuu, ja tunnustaa heidän velvollisuutensa ja oikeutensa aktiivisesti toimia Kristuksen mystisen ruumiin rakentamiseksi.

Erossa olevia veljiä kohtaan piispat osoittakoot rakkautta ja kehottakoot myös uskovia suhtautumaan heihin suurella humanisuudella ja rakkaudella. Edistäkööt he myös ekumeniaa sillä tavalla kuin Kirkko sen ymmärtää [14]. Myös kastamattomiin piispat suhtautukoot kaikella sydämellisyydellä, niin että hekin voisivat nähdä Kristuksen rakkauden, jonka todistajia piispat ovat kaikkien ihmisten edessä.

17. Apostolaatin eri muotoja on pyrittävä edistämään koko hiippakunnassa tai sen eri alueilla sillä tavoin, että kaikessa piispan johdolla suoritettavassa apostolisessa toiminnassa – uskonnon opetuksessa, lähetystyössä, laupeudentyössä, sosiaalisessa työssä, perhetyössä, koulutuksessa ja kaikessa muussakin pastoraalisiin päämääriin tähtäävissä toiminnoissa – toteutuu sisäinen yhtenäisyys, ja samalla tulee selvästi näkyviin hiippakunnan ykseys.

On painokkaasti korostettava uskovien velvollisuutta harjoittaa apostolista toimintaa kykyjensä ja mahdollisuuksiensa mukaan. Heille on suositeltava osallistumista erilaisiin maallikkoapostolaatin toimintamuotoihin, erityisesti Katoliseen aktioon, tai ainakin niiden tukemista. On edistettävä ja rohkaistava yhteisöjä, joilla on suoraan tai välillisesti yliluonnollinen päämäärä, kuten täydellisem-

pään elämään pyrkiminen, Kristuksen evankeliumin julistaminen kaikille, kristillisen opin ja Kirkon julkisen rukouselämän edistäminen, yhteiskunnalliset päämäärät tai laupeudentyön harjoittaminen.

Apostolaatin muodot on sovellettava tämän päivän tarpeisiin, niin että niissä otetaan huomioon ihmisten ei vain hengelliset ja moraaliset vaan myös sosiaaliset, väestölliset ja taloudelliset olosuhteet. Jotta tämä tavoite voitaisiin tehokkaasti ja hedelmällisesti saavuttaa, on tärkeää käyttää hyväksi pastoraalisosiologian keskuksissa tehtävää yhteiskuntatieteellistä ja uskonnollista tutkimusta, jonka hyödyllisyyttä on syytä erityisesti korostaa.

18. Erityinen huomio on kohdistettava niihin uskoviin, jotka elämänolosuhteittensa takia voivat vain vähän tai ei ollenkaan tulla osallisiksi seurakuntien kirkkoherrojen normaalista pastoraalisesta huolenpidosta, ja joita ovat ennen kaikkea muualta muuttaneet, karkotetut, pakolaiset, meri- ja lentoliikenteen palveluksessa olevat, paikkakunnalta toiselle siirtyvät ja muut vastaavat. Myös niitä varten, jotka virkistäytyäkseen oleskelevat muilla paikkakunnilla, tulee kehittää hengellistä elämää edistäviä pastoraalisen toiminnan muotoja.

Erityisesti kansallisten piispainkokousten tulee huolellisesti tutkia edellämainittujen ihmisryhmien kohdalla esiin nousevia vaikeimpia ja kiireellisimpiä ongelmia sekä yhteistyössä ja yksimielisesti pyrkiä sopivia keinoja ja organisaatioita käyttäen pitämään niistä hengellistä huolta. Tulee myös ottaa huomioon Apostolisen istuimen näistä asioista julkaisemat [15] tai myöhemmin julkaistavat säädökset ja laatia niistä ajankohtaa, paikkaa ja henkilöitä vastaavat sovellutukset.

19. Täyttäessään apostolista tehtävänsä, jonka tavoitteena on sielujen pelastus, piispojen tulee voida toimia täydellisesti vapaina ja riippumattomina kaikista siviiliviran-

omaisista. Siksi kukaan ei saa suoraan tai välillisesti estää piispoja harjoittamasta kirkollista virkaansa eikä myöskään estää heitä vapaasti pitämästä yhteyttä Apostolisen istuimen tai muiden kirkollisten auktoriteettien tai oman laumansa kanssa.

Kantaessaan hengellistä huolta laumastaan pyhät paimenet edistävät myös sosiaalista ja yhteiskunnallista kehitystä ja hyvinvointia. Niiden saavuttamiseksi he voivat, siinä määrin kuin se heille piispoina ja myös heidän virkaansa ajatellen on soveliaista, olla yhteistyössä julkisten viranomaisten kanssa edistäen siten oikeudenmukaisten lakien noudattamista ja lailliselle esivallalle kuuluvaa kunnioitusta.

20. Koska piispojen apostolinen virka on Herran Kristuksen asettama ja sen päämäärä on luonteeltaan hengellinen ja yliluonnollinen, tämä pyhä ekumeeninen kirkolliskokous julistaa, että oikeus nimittää ja asettaa virkaan piispoja on vain Kirkon toimivaltaiselle auktoriteetille kuuluva, erityinen ja itsessään muut päättäjät poissulkeva.

Kirkon vapauden turvaamiseksi ja voidakseen minkään estämättä edistää uskovien kaikkinaista hyvää pyhä kirkolliskokous toivoo, ettei tulevaisuudessa enää myönnetä millekään valtiolliselle esivallalle oikeuksia tai privilegioita, jotka koskevat piispojen valitsemista, nimittämistä, esittämistä tai virkaan ehdottamista. Pyhä kirkolliskokous, joka kiitollisena tunnustaa valtiollisten auktoriteettien Kirkkoa kohtaan osoittaman hyväntahtoisuuden ja arvostaa sitä, pyytää kuitenkin ystävällisesti, että mainitut auktoriteetit Apostolisen istuimen kanssa asiasta keskusteltuaan vapaaehtoisesti luopuisivat oikeuksistaan ja privilegioistaan, jotka niillä joko sopimusten tai hyväksytyntavan perusteella vielä nykyisin on.

21. Piispojen paimentehtävä on niin tärkeä ja vastuullinen, että niitä hiippakuntapiispoja ja muita lain mukaan

heihin verrattavia, jotka korkean iän tai muun vakavan syyn perusteella eivät enää ole täysin kykeneviä täyttämään tehtävänsä, pyydetään painokkaasti, että he vapaaehtoisesti tai ylemmän auktoriteetin kehottamina pyytäsivät eron virastaan. Jos he tähän suostuvat, asianomaisen auktoriteetin tulee turvata heille asianmukainen toimeentulo ja heille kuuluvat oikeudet.

II Hiippakuntien rajaamisesta

22. Jotta hiippakunnan tavoite toteutuisi, tulee ensiksikin siihen kuuluvassa Jumalan kansassa Kirkon olemuksen tulla selkeästi näkyviin, toiseksi piispojen tulee voida hiippakunnissaan tehokkaasti täyttää paimentehtävänsä ja kolmanneksi niissä täytyy voida mahdollisimman täydellisesti palvella Jumalan kansan pelastusta.

Tähän puolestaan tarvitaan, että hiippakunnilla on asianmukaisesti määritetyt maantieteelliset rajat ja että niille on järkevästi ja apostolaatin tarpeita vastaavasti jaettu sekä papistoa että taloudellisia resursseja. Tämä ei ole eduksi ainoastaan papeille ja uskoville, joita asia välittömästi koskee, vaan koko katoliselle Kirkolle.

Hiippakuntien rajaamisista pyhä kirkolliskokous määrää, että siellä, missä uskovien hyvä sitä vaatii, on mahdollisimman pian ryhdyttävä hiippakuntarajojen viisaaseen tarkistamiseen jakamalla tai yhdistämällä hiippakuntia, muuttamalla niiden rajoja, siirtämällä piispanistuin soveliaammalle paikkakunnalle sekä varsinkin suurempien kaupunkihiippakuntien kohdalla luomalla niihin uusia sisäisiä rakenteita.

23. Hiippakuntien rajoja tarkistettaessa on ennen muuta turvattava kunkin hiippakunnan orgaaninen ykseys henkilöstön, virkojen ja instituutioiden tasolla, niin että se on elävän ruumiin kaltainen. Yksittäisissä tapauksissa

on vallitsevien olosuhteiden huolellisen tarkastelun lisäksi pidettävä mielessä seuraavat yleiset näkökohdat:

1) Hiippakunnan rajoja määritettäessä on otettava huomioon Jumalan kansan koostumuksen moninaisuus, sillä näin voidaan edistää tehokkaasti pastoraalista toimintaa. Samalla on huolehdyttävä siitä, että nämä väestölliset kokonaisuudet valtiollisine ja yhteiskunnallisine laitoksineen, jotka muodostavat niiden orgaanisen struktuurin, säilytetään mahdollisimman kokonaisina. Siksi jokaisen hiippakunnan tulee muodostaa yhtenäinen alueellinen kokonaisuus.

Tarvittaessa tulee myös ottaa huomioon valtiollisten hallintoalueitten rajat sekä väestöryhmien ja eri seutujen psykologiset, taloudelliset, maantieteelliset ja historialliset erityispiirteet.

2) Hiippakunnan alueellisen laajuuden ja väestön lukumäärän tulee periaatteessa olla sellainen, että piispa voi henkilökohtaisesti, vaikkakin tarvittaessa toisten auttamana, hoitaa piispalliset liturgiset toimitukset ja pastoraaliset piispantarkastukset, johtaa ja koordinoida kaikkea hiippakunnan apostolista toimintaa, tuntee papistonsa sekä hiippakunnassa erilaisia tehtäviä suorittavat sääntökuntalaiset ja maallikot.

Toisaalta hiippakunnan tulee olla sellainen, että se tarjoaa riittävän ja soveliaan työkentän, jolla sekä piispa että papisto voivat käyttää kaikki voimansa palvelutehtäväänsä pitäen mielessään myös koko universaalisen Kirkon tarpeet.

3) Jotta hiippakunnassa voitaisiin mahdollisimman hyvin toteuttaa pelastuksen palvelutyötä, on pidettävä sääntönä, että jokaisella hiippakunnalla tulee olla käytävissään riittävä määrä kyvykkäitä pappeja kaitsemaan Jumalan kansaa. Hiippakunnalla tulee myös olla ne virat, laitokset ja työmuodot, jotka luonnostaan kuuluvat jokaiselle paikalliskirkolle ja jotka kokemus on osoittanut vält-

tämättömiksi paikalliskirkon asianmukaiselle johtamiselle ja apostolaatille.

Hiippakunnalla tulee myös olla taloudelliset voimavarat laitostensa ja henkilökuntansa ylläpitämiseen tai ainakin varmuus niiden saamisesta myöhemmässä vaiheessa.

Milloin hiippakunnassa on eri riituksiin kuuluvia uskovia, hiippakunnan piispan tulee turvata heidän hengelliset tarpeensa. Tämä voi tapahtua joko asianomaiseen riitukseen kuuluvien pappien tai seurakuntien kautta tai nimittämällä asiaankuuluvilla valtuuksilla varustettu ja tarvittaessa piispanvihkimyksen saanut piispanvikaari. Hiippakunnan piispa voi myös itse hoitaa eri riitusten ordinariuksen tehtävää. Jos nämä keinot joistakin erityisistä syistä eivät Apostolisen istuimen arvion mukaan riitä, eri riituksia varten on perustettava oma hierarkiansa [16].

Samalla tavoin on turvattava eri kieliä puhuvien uskovien sielunhoito, joko kieltä taitavien pappien tai erikielisten seurakuntien kautta tai nimittämällä kieltä hyvin taitava ja tarvittaessa piispaksi vihitty piispanvikaari tai myös muulla tilannetta paremmin vastaavalla tavalla.

24. Kun kyseessä on hiippakunnan uudelleen järjestäminen tai perustaminen kohtien 22 ja 23 mukaisesti, idän kirkkojen järjestystä muuttamatta, on suotavaa, että ne piispainkokoukset, joita asia koskee, tutkivat asian. Tarvittaessa ne voivat asettaa erityisen piispojen työryhmän ja niiden on aina kuultava kaikkia asianosaisten kirkkoprovinsien ja alueiden piispoja, minkä jälkeen piispainkokouksien antamat neuvot ja ehdotukset tulee lähettää Apostoliselle istuimelle.

III Hiippakuntapiispan pastoraaliseen työhön osallistuvista työtovereista

I PIISPAN KOADJUUTTOREISTA JA APULAIPIISPOISTA

25. Hiippakuntia johdettaessa piispojen paimentehtävä on järjestettävä niin, että korkeimpana tavoitteena on Kristuksen lauman hyvä. Jotta se myös toteutuisi, on useissa tapauksissa hiippakuntaan asetettava apulaispiispoja, nimittäin silloin kun hiippakunnan piispa, joka hiippakuntansa laajuuden tai siihen kuuluvien ihmisten suuren lukumäärän tai poikkeuksellisten pastoraalisten olosuhteiden tai muiden syiden takia ei voi yksinään täyttää kaikkia piispallisia tehtäviä sillä tavalla kuin hiippakuntalaisten hyvä edellyttäisi. Toisinaan saattaa olla välttämätöntä, että hiippakuntapiispan avuksi asetetaan koadjuutoripiispa. Koadjuutorit ja apulaispiispat on varustettava sellaisilla valtuuksilla, että heidän toimintansa, vaarantamatta hiippakunnan johtamisen yhtenäisyyttä ja hiippakuntapiispan auktoriteettia, voi tapahtua tehokkaasti, ja heille kuuluva piispallinen arvo säilyy.

Koska koadjuutorit ja apulaispiispat on kutsuttu osallistumaan hiippakuntapiispan paimentehtävään, heidän tulee hoitaa tehtäviään niin, että se kaikessa tapahtuu täydessä yhteisymmärryksessä hiippakuntapiispan kanssa. Heidän tulee myös aina osoittaa kuuliaisuutta ja kunnioitusta hiippakuntapiispaa kohtaan, jonka puolestaan tulee kohdella heitä veljellisellä rakkaudella ja arvonannolla.

26. Milloin sielujen hyvä sitä vaatii, hiippakunnan piispa älköön kieltäytykö pyytämästä asianomaiselta auktoriteetilta yhtä tai useampaa apulaispiispaa asetettavaksi hiippakuntaan. Heillä ei kuitenkaan ole seuraamisoikeutta hiippakuntapiispan virkaan.

Myös silloin kun nimityskirjassa ei asiasta ole mainintaa, hiippakunnan piispa asettakoon apulaispiispan tai

apulaispiispat yleisvikaareiksi tai ainakin piispanvikaareiksi, jotka ovat vain hänen auktoriteettinsa alaisia. Hän kutsukoon heidät neuvottelemaan kanssaan silloin kun kyseessä ovat tärkeämmät pastoraaliset ongelmat.

Jollei asianomainen auktoriteetti ole toisin säätänyt, ne vallat ja valtuudet, jotka apulaispiispoilla lain puitteissa ovat, eivät lakkaa hiippakunnan piispan viranhoidon päättyessä. Lisäksi on suotavaa, että piispanistuimen ollessa täyttämättä hiippakunnan johtamistehtävät uskotaan apulaispiispalle tai yhdelle apulaispiispoista paitsi milloin vakavat syyt puhuvat jonkin muun ratkaisun puolesta.

Koadjuutorin nimitykseen sisältyy seuraamisoikeus, siksi hiippakunnan piispan tulee aina asettaa hänet yleisvikaariksi. Lisäksi asianomainen auktoriteetti voi erityisissä tapauksissa myöntää hänelle myös laajempia valtuuksia.

Hiippakunnan senhetkisen ja tulevan hyvän edistämiseksi hiippakuntapiispan ja koadjuutorin tulee keskenään neuvotella kaikista tärkeimmistä asioista.

II HIIPPAKUNNAN KUURIASTA JA NEUVOSTOISTA

27. Hiippakunnan kuurian tärkein virka on yleisvikaarin virka. Kuitenkin milloin hiippakunnan hyvän hoitamisen kannalta on tarpeen, hiippakunnan piispa voi lisäksi asettaa yhden tai useampia piispanvikaareja, joilla laillisesti on hiippakunnan johonkin osaan tai joihinkin toimialoihin tai jonkin riituksen jäseniin nähden sama toimivalta, jonka yleinen laki antaa yleisvikaarille.

Piispan työtovereita hiippakunnan johtamisessa ovat myös ne papit, jotka muodostavat hänen neuvostonsa tai senaattinsa. Sellaisia ovat katedraalin kapitulit, neuvonantajakollegio ja muut neuvostot sen mukaan kuin eri olosuhteet vaativat. Tällaiset instituutiot ja erityisesti katedraalien kapitulit on syytä tarpeen vaatiessa organisoida uudelleen ja sopeuttaa nykyajan vaatimuksiin.

Hiippakunnan kuuriaan kuuluvien pappien ja maallikoiden tulee muistaa olevansa piispan paimentehtävän avustajia.

Hiippakunnan kuuria on järjestettävä niin, että se toimii piispan työväliseinä, ei ainoastaan hiippakunnan hallinnossa vaan myös apostolisessa toiminnassa.

On erittäin suotavaa, että jokaiseen hiippakuntaan asetetaan pastoraalineuvosto. Piispa itse on sen puheenjohtaja, ja sen jäseniksi valitaan pappeja, sääntökuntalaisia ja maallikoita. Tämän neuvoston tehtävänä on tutkia pastoraaliseen toimintaan liittyviä kysymyksiä, harkita niitä ja tehdä niistä käytännöllisiä johtopäätöksiä.

III HIIPPAKUNTAPAPEISTA

28. Yhdessä piispan kanssa kaikki sekä hiippakunta- että sääntökuntapapit osallistuvat Kristuksen yhteen pappeuteen ja toteuttavat sitä, ja heidän tehtävänä on toimia piispanviran ymmärtäväisinä työtovereina. Varsinaisen sielunhoitotyön kohdalla ensimmäisellä sijalla ovat hiippakuntapapit, jotka paikalliskirkkoon inkardinoituina tai liitettyinä ja sen palvelukseen kokonaan antautuneina paimentavat Herran lauman yhtä osaa. Siksi he muodostavat yhden papiston ja yhden perheen, jonka isä piispa on. Jotta piispa voisi parhaalla ja oikeudenmukaisella tavalla jakaa pyhiä palvelutehtäviä papeilleen, hänen tulee voida vapaasti antaa virkoja ja virkatulolähteitä. Kaikki sellaiset oikeudet ja etuoikeudet, jotka tavalla tai toisella rajoittavat tässä kohden piispan vapautta, peruutetaan.

Piispan ja hiippakuntapappien välisten suhteiden tulee perustua ennen muuta yliluonnolliselle rakkaudelle, niin että pappien tahdon yhteensopivaisuus piispan tahdon kanssa lisää heidän pastoraalisen työnsä hedelmällisyyttä. Siksi piispan tulisi sielunhoidon edistämiseksi kutsua pappeja myös yhteisiin neuvonpitoihin erityisesti pasto-

raalisista kysymyksistä, eikä vain satunnaisesti vaan myös säännöllisin väliajoin.

Kaikkien hiippakuntapappien tulee ylläpitää keskinäistä yhteyttä ja tuntea vastuuta koko hiippakunnan hengellisestä hyvästä. Heidän tulee myös muistaa, että kirkollisen viranhoidon heille mahdollisesti tuottama varallisuus kuuluu läheisesti yhteen heidän pyhän palvelutehtävänsä kanssa, ja heidän tulee olla valmiita piispan ohjeiden mukaan tukemaan hiippakuntaa auliisti mahdollisuuksiensa mukaan.

29. Piispan läheisimpiä työtovereita ovat ne papit, joille on uskottu seurakuntatasoa laajempia pastoraalisia tai apostolaattien liittyviä tehtäviä, jotka koskevat hiippakunnan jotakin tiettyä aluetta tai jotakin erikoista uskoviensa ryhmää tai toimintamuotoa. Tärkeällä tavalla auttavat hiippakunnan työtä ne papit, joille piispa on uskonut erilaisia apostolaattien tehtäviä joko kouluissa tai muissa laitoksissa tai yhdistyksissä. Myös ne papit, joiden apostoliset tehtävät ulottuvat useampaan hiippakuntaan, uskotaan erityisesti sen piispan huolenpitoon, jonka hiippakunnan alueella he asuvat.

30. Erityisen tärkeitä piispan työtovereita ovat kirkkoherrat, jotka seurakuntalaistensa varsinaisina paimenina saavat sielunhoidollisen vastuun hiippakunnan jostakin määrätystä osasta piispan auktoriteetin alaisina.

1) Tässä tehtävässään kirkkoherrojen tulee avustajineen täyttää opettamis-, pyhittämis- ja johtamistehtävänsä niin, että uskovat ja seurakuntayhteisöt todella tuntevat olevansa hiippakunnan ja koko universaalisen Kirkon jäseniä. Siksi on ylläpidettävä yhteistyötä toisten seurakuntien sekä myös niiden pappien kanssa, joilla on alueellisia pastoraalisia tehtäviä (esim. aluevikaarit ja dekaanit) tai joiden hoitoon on uskottu joitakin muita alueellisia tehtä-

viä, niin että hiippakunnan pastoraalinen toiminta pysyy yhtenäisenä ja kehittyy tehokkaammaksi.

Sielunhoidon tulee aina olla lähetyshenkistä, niin että se ulottuu asianmukaisella tavalla kaikkiin niihin, jotka oleskelevat seurakunnan alueella. Jos kirkkoherrat eivät voi henkilökohtaisesti tavoittaa kaikkia ryhmiä, kutsukoot he avukseen toisia ihmisiä, myös maallikoita, jotka avustavat heitä apostolaattiin liityvissä tehtävissä.

Sielunhoitotyön tehostamiseksi olisi erittäin hyvä, että papit, varsinkin samassa seurakunnassa työskentelevät, asuisivat yhdessä, mikä olisi omiaan edistämään apostolista toimintaa ja olisi uskoville rakkauden ja ykseyden esimerkinä.

2) Opetustehtävää täyttäessään kirkkoherrojen tulee saarnata Jumalan sanaa kaikille uskoville, jotta nämä uskoon, toivoon ja rakkauteen juurtuneina kasvaisivat Kristuksessa ja jotta kristitty yhteisö antaisi todistuksen rakkaudesta, johon Herra sitä kehottaa [17]. Kirkkoherrojen tulee myös katekeettisella opetuksella, joka on sopeutettava eri ikäkausien tarpeisiin, johdattaa uskovat pelastuksen salaisuuden täydelliseen tuntemiseen. Jakaessaan tätä opetusta heidän tulee sääntökuntalaisten avun lisäksi turvautua myös maallikkojen yhteistyöhön ja sitä varten perustaa mm. kristillisen opin edistämisen yhteisöjä.

Täyttäessään pyhittämistehtävänsä kirkkoherrojen tulee huolehtia siitä, että eukaristisen uhrin vietto muodostaa kristittyjen yhteisön koko elämän keskuksen ja huipun. Heidän pyrkimyksenään tulee olla, että uskovat sakramenttien hartaan ja usein toistuvan vastaanottamisen sekä tietoisien ja aktiivisten liturgiaan osallistumisen kautta tulevat hengellisesti ravituiksi. Kirkkoherrojen tulee myös muistaa, että etenkin parannuksen sakramentti vahvistaa kristillistä elämää, ja siksi heidän tulee auliisti antaa aikaa uskovien ripittäytymisten vastaanottamiseen, ja tässä työssään tarvittaessa kutsua avukseen toisia pappeja, jotka voivat hoitaa tätä tehtävää eri kielillä.

Paimentehtäväänsä täyttäessään kirkkoherrojen tulee ennen kaikkea pyrkiä tuntemaan oma laumansa. Ja koska he ovat kaikkien lampaiden palvelijoita, heidän tulee edistää kristillisen elämän kasvua sekä yksityisten ihmisten että perheiden kohdalla, erilaisten ja erityisesti apostolaattiin suuntautuvien yhdistysten kohdalla sekä koko seurakunnassa. Heidän tulee täyttää pastoraalista tehtäväänsä vierailemalla kodeissa ja kouluissa, pitämällä kiinteää yhteyttä lapsiin ja nuorisoon, huolehtimalla isällisellä rakkaudella köyhistä ja sairaista ja erityisesti myös työssä käyvistä ja pyrkiä samalla siihen, että uskovat antaisivat apuaan apostolaatin töille.

3) Seurakunnan vikaarit kirkkoherran työtovereina täyttävät päivittäin arvokasta ja tuloksellista pastoraalista tehtäväänsä kirkkoherran auktoriteetin alaisina. Siksi kirkkoherran ja hänen vikaariensa välillä tulee vallita veljellinen suhde, keskinäinen rakkaus ja kunnioitus. Tukekoot he kaikki toisiaan neuvoillaan, avullaan ja esimerkillään, toimien kaikessa yksimielisesti ja yhteisellä innolla seurakunnan hyväksi.

31. Muodostaessaan käsitystään siitä, onko joku pappi kykenevä johtamaan jotakin seurakuntaa, piispan tulee kiinnittää huomionsa ei ainoastaan hänen opilliseen pätevyteensä, vaan myös hänen hurskauteensa ja hänen apostoliseen intoonsa sekä muihin kykyihin ja ominaisuuksiin, jotka ovat tarpeellisia hyvälle sielunhoidolle.

Seurakunnan tehtävän ainoa tavoite on sielujen hyvä. Jotta piispa voisi helpommin ja paremmin huolehtia seurakunnista, kaikki virkaan esittämistä, nimittämistä tai viran varaamista koskevat oikeudet – paitsi sääntökuntalaisten oikeudet – samoin kuin yleiset ja erityiset viranhaun lait, missä sellaisia on voimassa, peruutetaan.

Kirkkoherralla tulee olla seurakuntavirassaan sellainen pysyvyys, jota sielujen hyvä vaatii. Siksi peruutetaan jako kirkkoherroihin, joita voidaan tai ei voida siirtää, ja tutki-

taan uudelleen ja yksinkertaistetaan menettely, jota noudatetaan kirkkoherran siirtämisessä tai muuttamisessa toiseen virkaan. Näin piispa voi paremmin huolehtia sielujen hyvästä noudattaen samalla luonnollista ja kanonista kohtuutta.

Kirkkoherroja, jotka korkean iän tai muun vakavan syyn takia eivät voi enää asianmukaisesti ja hedelmällisesti täyttää virkaansa, kehoitetaan painokkaasti joko omasta tahdostaan tai piispan ehdotuksesta esittämään eronpyyntönsä virasta. Piispan tulee huolehtia siitä, että eronneille turvataan riittävä toimeentulo.

32. Sielujen pelastuksen tulee myös olla ratkaisevana tekijänä, kun kyseessä on seurakuntien perustaminen tai lakkauttaminen tai jokin muu vastaava uudelleen järjestely, jotka piispa voi toteuttaa omalla auktoriteetillaan.

IV SÄÄNTÖKUNTALAISISTA

33. Kaikkien sääntökuntalaisten, joihin seuraavassa luetaan myös kaikkien muidenkin evankelisia neuvoja noudattavien yhteisöjen jäsenet, velvollisuutena on kunkin oman kutsumuksensa mukaisesti työskennellä innokkaasti Kristuksen koko mystisen ruumiin rakentumisen ja kasvun sekä paikallisen kirkon hyväksi.

He toteuttavat tätä tavoitetta ennen muuta rukouksella, katumusteilla ja oman elämänsä esimerkillä. Tämä pyhä kirkolliskokous kehottaakin hartaasti heitä pitämään näitä keinoja suuressa arvossa ja toteuttamaan niitä innokkaasti. Pyrkikööt he myös entistä tarmokkaammin toteuttamaan sääntökuntansa luonnetta vastaavia apostolaatin muotoja.

34. Myös sääntökuntapapit saavat papiksi vihkimisen, jotta he olisivat piispakunnan ymmärtäväisiä työtovereita ja heidän apunsa, sielujen suurempien tarpeiden vuoksi, on piispoille nykyisin entistäkin tärkeämpi. Siksi heidät

täysin perustellusti on luettava kuuluviksi hiippakunnan papistoon, sillä piispojen auktoriteetin alaisina he osallistuvat hiippakunnan sielunhoitotyöhön ja apostolaattiin.

Kyseisten yhteisöjen muutkin jäsenet, miehet ja naiset, kuuluvat hekin erityisellä tavalla hiippakuntaperheeseen. He ovat suureksi avuksi pyhälle hierarkialle, ja apostolaatin tarpeiden jatkuvasti lisääntyessä he voivat olla ja heidän tulee pyrkiä olemaan sitä yhä enemmän.

35. Jotta apostolaattiin liittyvien tehtävien hoito tapahtuisi hiippakunnissa aina yhteisymmärryksessä ja koko hiippakunnan järjestyksen ykseys säilyisi, pyhä kirkolliskokous säätää noudatettaviksi seuraavat pääperiaatteet:

1) Kaikkien sääntökuntalaisten tulee osoittaa piispoille apostolien seuraajina kunnioitusta ja kuuliaisuutta. Heidän tulee täyttää apostolaatin tehtäviä joka kerran, kun piispat heitä laillisesti niihin kutsuvat, koska he ovat piispan avustajia ja hänen alaisiaan [18]. Sääntökuntalaiset myöntykööt joutuisasti ja uskollisesti piispojen toivomuksiin ja pyyntöihin, että he osallistuisivat vielä entistäkin enemmän ihmisten pelastuksen palvelutehtävään. On kuitenkin otettava huomioon kyseisten sääntökuntien oma luonne sekä niiden konstituutiot, jotka tarvittaessa tulee saattaa sopusointuun tämän tehtävän kanssa kirkolliskokouksen tässä dekreetissä esittämiä periaatteita seuraten.

Ottaen huomioon sielujen yhä kiireellisemmät tarpeet ja hiippakuntapappien vähäisen lukumäärän piispat voivat kutsua niitä sääntökuntia, jotka eivät ole omistautuneet kokonaan kontemplatiiviselle elämälle, tuomaan apunsa erilaisiin pastoraalisiin tehtäviin kunkin sääntökunnan luonteen mukaisesti. Esimiesten tulisi mahdollisuuksien mukaan suhtautua asiaan myönteisesti, vaikka kyseessä olisi vain määräaikainenkin vastuun ottaminen jostakin seurakunnasta.

2) Sääntökuntalaiset, jotka on lähetetty apostoliseen työhön yhteisönsä ulkopuolelle, toimikoot sääntökuntan-

sa hengessä. Heidän tulee pysyä uskollisina sääntökuntansa säännölle ja kuuliaisina esimiehilleen; näistä velvollisuuksista piispat heitä vakavasti muistuttakoot.

3) Erivapautus, jonka kautta sääntökuntalaiset kutsutaan liittymään läheisemmin paaviin tai johonkin muuhun kirkolliseen auktoriteettiin ja samalla vapautetaan piispojen jurisdiktiosta, koskee ensi sijassa kyseisten sääntökuntien sisäistä järjestystä, jotta niissä kaikki olisi keskenään yhteensopivaa ja edistäisi sääntökuntaelämän kasvua ja täydellisyyttä [19]. Lisäksi tavoitteena on, että paavi voi käyttää kyseisiä sääntökuntia yleismaailmallisen Kirkon hyväksi [20] tai muu auktoriteetti oman jurisdiktionsa kirkkojen hyväksi.

Tämä erivapautus ei kuitenkaan estä sitä, että sääntökuntalaiset yksittäisissä hiippakunnissa ovat lain säädösten mukaan piispan jurisdiktion alaisia siinä määrin, kuin piispan paimentehtävän toteuttaminen ja sielunhoidon asianmukainen järjestäminen sitä vaativat [21].

4) Kaikki sekä erivapautetut että ei-erivapautetut sääntökuntalaiset ovat paikallisten ordinariusten vallan alaisia seuraavilla aloilla: jumalallisen kultin julkinen toimittaminen, kuitenkin riitusten erilaisuuden huomioon ottaminen, sielunhoito, pyhä saarnaaminen kansalle, uskoville ja erityisesti lapsille annettava uskonnollinen ja moraalinen kasvatusta, katekeettinen opetus ja liturginen koulutus, pappissäädylle kuuluva arvo sekä kaikki jollakin tavoin pyhään apostolaattiin liittyvä toiminta.

Sääntökuntalaisten ylläpitämät katoliset koulut ovat paikallisten ordinariusten alaisia kaikessa, mikä koskee niiden yleistä järjestystä ja valvontaa, kuitenkin niin, että sääntökuntalaisten oikeus johtaa koulujaan pysyy voimassa. Lisäksi sääntökuntalaisten tulee noudattaa kaikkia piispainkokousten tai konferenssien laillisesti antamia sääntöjä.

5) Hyvin järjestettyä yhteistyötä sekä sääntökuntien kesken että niiden ja hiippakuntapapiston välillä tulee

edistää. Apostolaatin kaikilla alueilla on pyrittävä mahdollisimman tiiviiseen yhteistyöhön, jonka tärkeimpänä edellytyksenä on sielujen ja mielten ylluonnollinen, rakkauteen perustuva ja siihen juurtunut taipumus. Koko yleismaailmallisen Kirkon tasolla tällainen koordinaatio kuuluu Apostoliselle istuimelle. Pyhille paimenille se kuuluu heidän omissa hiippakunnissaan ja patriarkkojen synodeille ja piispainkokouksille niiden omilla alueilla.

Piispojen tai piispainkokousten ja toisaalta sääntökuntaesimiesten tai ylempien sääntökuntaesimiesten kokousten tulisi etukäteen neuvotella asioista, jotka koskevat sääntökuntalaisten apostolista toimintaa.

6) Piispojen ja sääntökuntalaisten hyvien ja hedelmällisten suhteiden edistämiseksi on suositeltavaa, että piispat ja sääntökuntaesimiehet säännöllisesti ja aina kun se on tarpeellista, kokoontuisivat yhteen käsittelemään kaikkia kyseisen alueen apostolaattia koskevia kysymyksiä.

KOLMAS LUKU

PIISPOJEN YHTEISTYÖSTÄ USEAMPIEN KIRKKOJEN HYVÄKSI

*I Synodeista, kirkolliskokouksista ja erityisesti
piispainkokouksista*

36. Kirkon varhaisimmista vuosisadoista lähtien piispat, joilla kullakin oli johdettavanaan osakirkkonsa, tunsivat keskinäisen veljellisen rakkauden ja apostoleille uskotun universaalisen lähetystehtävän innoittamina olevansa velvoitettuja kokoamaan yhteen voimansa ja tahtonsa edistääkseen sekä koko Kirkon yhteistä että kunkin osakirkon erityistä hyvää. Tässä tarkoituksessa syntyivät synodit, paikalliset konsiilit ja lopuksi myös yleiset kirkolliskokoukset, joissa piispat säätivät sekä uskon totuuksien opettamista että kirkollista järjestystä koskevia yhdenmukaisia ja kaikkia kirkkoja velvoittavia säädöksiä.

Tämä pyhä ekumeeninen kirkolliskokous toivoo, että kunnianarvoinen synodien ja kirkolliskokousten perinne voimistuisi uudelleen, niin että eri kirkoissa voitaisiin ajan olosuhteita vastaavalla tavalla paremmin ja tehokkaammin edistää sekä uskon lisääntymistä että kirkollisen järjestyksen voimassa pysymistä.

37. Varsinkin nykyisin piispat useissa tapauksissa voivat täyttää tehtävänsä hyvin ja hedelmällisesti vain toimimalla entistä kiinteämmässä ja yksimielisemmässä yh-

teistyössä toisten piispojen kanssa. Kun nyt jo useimmissa maissa perustetut piispainkokoukset ovat antaneet vakuuttavan todistuksen kyvystään edistää apostolista toimintaa, tämä pyhä kirkolliskokous pitää erittäin tärkeänä, että kaikkialla maailmassa kunkin maan tai alueen piispat muodostavat yhden säännöllisesti kokoontuvan yhteisön, niin että kokemusten ja ajatusten vaihtamisen kautta syntyy pyhä voimien yhdistäminen kirkkojen yhteiseksi hyväksi. Siksi tämä kirkolliskokous säätää piispainkokouksista seuraavaa:

38. 1) Piispainkokous on kokous, jossa jonkin kansakunnan tai alueen pyhät esipaimenet yhdessä harjoittavat paimenvirkaansa voidakseen paremmin edistää sitä hyvää, jota Kirkko ihmisille tarjoaa, erityisesti tukemalla sellaisia apostolaatin muotoja ja metodeja, jotka parhaiten vastaavat kyseisen ajan olosuhteita.

2) Piispainkokouksen jäseniä ovat kaikki alueen paikalliset ordinariukset riitukseen katsomatta (eivät kuitenkaan yleisvikaarit) sekä koadjuutorit ja apulaispiispat ja myös ne muut titulaaripiispat, joille Apostolinen istuin tai piispainkokoukset ovat antaneet jonkin piispainkokousta koskevan erityisen tehtävän. Muut titulaaripiispat sekä kyseisellä alueella virkaansa hoitavat paavin legaatit eivät lain perusteella ole piispainkokouksen jäseniä.

Ratkaiseva äänioikeus kuuluu paikallisille ordinariuksille ja koadjuutoreille. Milloin apulaispiispoilla ja muilla lain mukaan piispainkokoukseen osallistuvilla piispoilla on ratkaiseva tai neuvoa antava äänioikeus, sen määrittävät kyseisen piispainkokouksen säännöt.

3) Jokaisen piispainkokouksen tulee laatia säännöt, jotka Apostolinen istuin tarkastaa ja joissa muiden työelinten lisäksi annetaan säännöt niistä elimistä, jotka ovat erityisen tärkeitä piispainkokouksen tavoitteiden saavuttamiselle, kuten esim. pysyvä piispainneuvosto, piispalliset kommissiot ja piispainkokouksen sihteeristö.

4) Piispainkokouksen päätökset ovat velvoittavia, sikäli kuin ne ovat lainmukaisesti tehtyjä ja ovat saaneet vähintään kaksi kolmasosaa niiden piispojen äänistä, jotka ovat piispainkokouksen jäseniä ja joilla on ratkaiseva äänioikeus. Lisäksi tämä velvoittavuus edellyttää, että Apostolinen istuin on nämä päätökset hyväksynyt ja että ne koskevat asioita, joiden kohdalla joko yleinen laki tai Apostolinen istuin omasta aloitteestaan tai kyseisen piispainkokouksen pyynnöstä on sellaisen velvoittavuuden säätänyt.

5) Siellä missä erityiset olosuhteet sitä vaativat, useamman kansakunnan piispat voivat Apostolisen istuimen hyväksymisen saatuaan muodostaa yhden piispainkokouksen.

Eri maiden piispainkokousten tulee kehittää keskinäisiä suhteitaan ja siten edistää ja lujittaa suuremman hyvän saavuttamista.

6) Erityisesti suositellaan, että idän kirkkojen esipaimenet, pyrkiessään synodeissaan vahvistamaan kirkkonsa sisäistä järjestystä ja edistämään uskonnollista elämää, ottavat huomioon kaikkien sillä alueella toimivien eri riitusten kirkkojen yhteisen hyvän järjestämällä riituksille yhteisiä neuvotteluja toimivaltaisen auktoriteetin antamien ohjeiden mukaan.

II Kirkkoprovinsien rajojen määrittäminen ja kirkollisten alueiden perustaminen

39. Sielujen hyvä edellyttää ei vain hiippakuntien vaan myös kirkkoprovinsien rajojen asianmukaista määrittämistä sekä suosittaa myös kirkollisten alueiden perustamista, jotta apostolaatissa voidaan paremmin ottaa huomioon yhteiskunnalliset ja paikalliset olosuhteet. Siten myös helpotetaan ja edistetään piispojen suhteita toisiinsa ja metropoliittoihin ja muihin saman maan piispoihin sekä helpotetaan piispojen yhteydenpitoa siviiliviranomaisiin.

40. Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi pyhä kirkolliskokous säätää seuraavaa:

1) Kirkkoprovinsien rajat tulee tarkistaa ja samalla on määriteltävä uudella soveliaalla tavalla metropoliittojen oikeudet ja privilegiot.

2) On pidettävä sääntönä, että kaikki hiippakunnat ja muut laissa hiippakuntiin verrattavat kirkolliset alueet liitetään johonkin kirkkoprovinsiin. Siksi niistä hiippakunnista, jotka nyt ovat välittömästi Apostolisen istuimen alaisia eivätkä ole liitettyjä mihinkään toiseen hiippakuntaan, tulee mahdollisuuksien mukaan muodostaa uusi kirkkoprovinsi tai ne on liitettävä lähimpään tai muuten sopivimpaan kirkkoprovinsiin ja yleistä lakia seuraten alistettava kirkkoprovinsin arkkipiispa-metropoliitan laillisen auktoriteetin alaisiksi.

3) Siellä missä se havaitaan hyödylliseksi, suositellaan, että kirkkoprovinsseista muodostetaan kirkollisia alueita, joiden järjestyksestä on säädettävä lailla.

41. On suotavaa, että asianomaiset piispainkokoukset tutkivat kysymystä kirkkoprovinsien rajojen tarkistamisesta ja alueiden perustamisesta, noudattaen kohdissa 23 ja 24 annettuja määräyksiä hiippakuntien rajojen määrittämisestä, ja seuraten niitä säädöksiä, neuvoja ja toivomuksia, jotka Apostolinen istuin niille esittää.

III Piispoista, jotka hoitavat hiippakuntarajat ylittäviä tehtäviä

42. Koska pastoraalisten tehtävien hoito edellyttää yhä useammin, että eräitä pastoraalisia työmuotoja johdetaan ja edistetään yhteisesti, on suotavaa, että jonkin määrätyn alueen tai maan kaikkia tai muutamia hiippakuntia palvelemaan perustetaan virkoja, jotka voidaan antaa myös piispojen hoidettaviksi.

Pyhä kirkolliskokous toivoo, että tällaisia tehtäviä hoitavien prelaattien tai piispojen sekä toisaalta hiippakunta-

piispojien ja piispainkokousten välillä vallitsee aina veljellinen yhteys ja pastoraalisen huolenpidon yksimielisyys, jonka periaatteet tulee määritellä tarkemmin yleisessä laisassa.

43. Koska sotilashenkilöiden erityisten elämänolosuhteiden takia heidän sielunhoitoonsa on kiinnitettävä aivan erityistä huomiota, tulee kuhunkin maahan mahdollisuuksien mukaan perustaa varuskuntien vikaarin virka. Vikaarin ja hänen pappiensa tehtävänä on omistautua hyvässä yhteistyössä hiippakuntapiispojien kanssa tähän vaikeaan työtehtävään. [1]

Vastaavasti hiippakuntapiispojien tulee asettaa varuskuntien vikaarin käyttöön riittävä määrä pappeja ja muutenkin tukea aloitteita sotilashenkilöiden hengellisen hyvän edistämiseksi. [2]

YLEINEN MÄÄRÄYS

44. Pyhä kirkolliskokous määrää, että kirkkolain tarkistuksen yhteydessä laaditaan tässä dekreetissä säädettyjen yleisten periaatteiden mukaiset lait, jolloin tulee ottaa huomioon myös ne ehdotukset, joita komissiot ja kirkolliskokouksen isät ovat säätäneet.

Lisäksi pyhä kirkolliskokous määrää, että piispojen ja kirkkoherrojen käyttöön on laadittava yleisiä ohjekirjoja, joissa heille esitetään selkeät perusteet ja periaatteet, joiden avulla he helpommin ja tuloksellisemmin voivat täyttää pastoraalista tehtävänsä.

Lisäksi tulee laatia oma ohjeistonsa uskovien erityisryhmiä varten ja ottaen huomioon eri kansojen ja alueiden ominaispiirteet. Myös kristittyjen katekeesia varten on laadittava ohjeisto, joka käsittää katekeesin syvimmat periaatteet ja etenemisjärjestyksen sekä ohjeet katekeettisten oppikirjojen laatimisesta. Mainittuja ohjeistoja laadittaessa tulee käyttää hyväksi kirkolliskokouksen komissioiden ja isien ehdotuksia.

Tämän dekreetin kokonaisuudessaan ja yksityiskohdissaan ovat kirkolliskokouksen isät hyväksyneet. Ja sen apostolisen vallan nojalla, jonka olemme saanut Kristukselta, me yhdessä kirkolliskokouksen isien kanssa hyväksyimme, vahvistamme ja säädamme niin Pyhässä Hengessä ja määräämme, että Jumalan kunniaksi julistetaan sitä, minkä kirkolliskokous on säätänyt.

Roomassa, pyhän Pietarin istuimen luona,
lokakuun 28. päivänä 1965

Minä Paavali, katolisen Kirkon piispa

(kirkolliskokouksen isien allekirjoitukset)

VIITTEET

Johdanto

- 1 Vrt. Matt. 1:21.
- 2 Vrt. Joh. 20:21.
- 3 Vrt. Vatikaanin I kirkolliskokous, konstituutio Pastor Aeternus, luku III, Denz. 1828 (3061).
- 4 Vrt. Vatikaanin I kirkolliskokous, konstituutio Pastor Aeternus, Proem., Denz. 1821 (3050).
- 5 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dogmaattinen konstituutio Lumen gentium, luku III, 21, 24, 25: AAS 57 (1965), 24-25, 29-31.
- 6 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dogmaattinen konstituutio Lumen gentium, luku III, 21: AAS 57 (1965), 24-25.
- 7 Vrt. Johannes XXIII, apostolinen konstituutio Humanae salutis, 25.12.1961: AAS 54 (1962), 6.

Ensimmäinen luku

- 1 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dogmaattinen konstituutio Lumen gentium, luku III, 22: AAS 57 (1965), 25-27.
- 2 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dogmaattinen konstituutio Lumen gentium, luku III, 22: AAS 57 (1965), 25-27.
- 3 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dogmaattinen konstituutio Lumen gentium, luku III, 22: AAS 57 (1965), 25-27.
- 4 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dogmaattinen konstituutio Lumen gentium, luku III, 22: AAS 57 (1965), 25-27.
- 5 Vrt. Paavali VI, motu proprio Apostolica Sollicitudo, 15.9.1965, AAS 57 (1965), 775-780.
- 6 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dogmaattinen konstituutio Lumen gentium, luku III, 23: AAS 57 (1965), 27-28.
- 7 Vrt. Pius XII, kiertokirje Fidei Donum, 21.4.1957, AAS 49 (1957), 237; vrt. myös: Benedictus XV, apostolinen kirje Maximum illud, 30.11.1919, AAS 11 (1919), 440; Pius XI, kiertokirje Rerum Ecclesiae, 28.2.1926: AAS 18 (1926), 68ss.

- 8 Vrt. Paavali VI, puhe kardinaaleille, piispoille, prelaateille ja muille kuurian viranomaisille, 21.9.1963: AAS 55 (1963), 793ss.

Toinen luku

- 1 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dekreetti *Orientalium Ecclesiarum*, 7-11: AAS 57 (1965), 79-80.
- 2 Trenton kirkolliskokous, istunto V, reformidekreetti, luku 2: Mansi 33,30; istunto XXIV, reformidekreetti, luku 4: Mansi 33,159; Vatikaanin II kirkolliskokous, dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium*, luku III, 25: AAS 57 (1965), 29ss.
- 3 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium*, luku III, 25: AAS 57 (1965), 29-31.
- 4 Vrt. Johannes XXIII, kiertokirje *Pacem in terris*, 11.4.1963: AAS 55 (1963), 257-304.
- 5 Vrt. Paavali VI, kiertokirje *Ecclesiam suam*, 6.8.1964: AAS 56 (1964), 639.
- 6 Vrt. Paavali VI, kiertokirje *Ecclesiam suam*, 6.8.1964: AAS 56 (1964), 644-645.
- 7 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dekreetti *Inter mirifica*, 1-24: AAS 56 (1964), 145-153.
- 8 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, konstituutio *Sacrosanctum Concilium*: AAS 56 (1964), 97ss.; Paavali VI, *motu proprio Sacram Liturgiam*, 25.1.1964: AAS 56 (1964), 139ss.
- 9 Vrt. Pius XII, kiertokirje *Mediator Dei*, 20.11.1947: AAS 39 (1947), 521ss.; Paavali VI, kiertokirje *Mysterium Fidei*, 3.9.1965, 753-774.
- 10 Vrt. Ap.t. 1:4 ja 2:46.
- 11 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dogmaattinen konstituutio *Lumen gentium*, luku VI, 44-45: AAS 57 (1965), 50-52.
- 12 Vrt. Luuk. 22:26-27.
- 13 Vrt. Joh. 15:15.
- 14 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dekreetti *Unitatis redintegratio*: AAS 57 (1965), 90-107.
- 15 Vrt. Pius X, *motu proprio Iampridem*, 19.3.1914: AAS 6 (1914), 173ss.; Pius XII, apostolinen konstituutio *Exsul Familia*, 1.8.1952: AAS 44 (1952), 649ss.; *Leges Operis Apostolatus Maris*, laadittu Pius XII:n valtuutuksella, 21.11.1957: AAS 50 (1958), 375-383.
- 16 Vrt. Vatikaanin II kirkolliskokous, dekreetti *Orientalium Ecclesiarum*, 4: AAS 57 (1965), 77.
- 17 Vrt. Joh. 13:35.

- 18 Vrt. Pius XII, puhe 8.12.1950: AAS 43 (1951), 28; Paavali VI, puhe 23.5.1964: AAS 56 (1964), 571.
- 19 Vrt. Leo XIII, apostolinen konstituutio *Romanos Pontifices*, 8.5.1981: *Acta Leonis XIII*, vol. II (1882), 234ss.
- 20 Vrt. Paavali VI, puhe 23.5.1964: AAS 56 (1964), 570-571.
- 21 Vrt. Pius XII, puhe 8.12.1950: AAS 43 (1951), 28.

Kolmas luku

- 1 Vrt. konsistorikongregaation instruktio varuskuntavikariaateista, 23.4.1951: AAS 43 (1951); "Formula servanda in relatione de statu Vicariatus Castrensis conficienda", 20.10.1956: AAS 49 (1957), 150-163; dekreetti *De Sacrorum Liminum Visitatione a Vicariis Castrensis peragenda*, 28.2.1959: AAS 51 (1959), 272-274; dekreetti *Facultas audiendi confessiones militum Cappellanis extenditur*, 27.11.1960: AAS 53 (1960), 49-50. Vrt. sääntökuntaelämän kongregaation instruktio sääntökuntiin kuuluvista sotilaspapeista, 2.2.1955: AAS 47 (1955), 93-97.
- 2 Vrt. konsistorikongregaation kirje espanjankielisten maiden kardinaaleille, arkkipiispoille ja piispoille, 21.6.1951: AAS 43 (1951), 566.